

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

Välfärd – ett begrepp i förändring?

En diskursanalys av LSS

Lisa Löfstrand

Juni 2011

Uppsats, kandidatnivå, 15 hp
Statsvetenskap

Handledare: Rolf Jonsson
Examinator: Björn Hammar

Abstract

Title: Welfare - a concept in change? A discourse analysis of the LSS

Author: Lisa Lövstrand

Keywords: Welfare, LSS, Institutional Theory, Discourse Analysis

How is a welfare reform like LSS motivated? And what are the reasons for changes in it? My intention with this study is to describe the phenomenon we call welfare, with a starting point of how the motives for welfare appears. Welfare encompasses many areas and this study will show the underlying explanations that exists, regarding the changes imposed on people living with disabilities. The questions this study sets is about change, but it does not focus on explaining or showing changes, but rather how and why changes occur. The theoretical point is institutional theory, focusing on the relationship between the strategic behavior of the political elite and political institutions. This means reading and analyzing bills dealing with the topic. The method is a discourse analysis, which means to discover the power of texts to construct our reality. Texts has the power to construct the meaning of terms in order to convince the majority to agree on an approach. This study shows how the concept is modified, both by partially changing the content but also by reducing its importance.

1. Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställning	5
2. Teoretiska utgångspunkter	5
2.1 Den institutionella teorin	8
2.2 Olika synsätt på de politiska institutionerna	9
2.3 Förändringar	10
2.4 Rothsteins modell	11
2.5 Teoretisk sammanfattning	12
3. Metod, material och avgränsningar	13
3.1 Diskursanalys	13
3.2 Foucault, Laclau & Mouffe	14
4. Analys och Resultat	16
4.1 Betydelsen av ett handikappbegrepp	16
4.2 Beskrivning av LSS	18
4.3 Analysens tillvägagångssätt	20
4.4 Analys av proposition 92/93:159	21
4.4.1 Jämlikhetsdiskursen	22
4.4.2 Integritetsdiskursen	24
4.4.3 Valfrihetsdiskursen	25
4.4.4 Delaktighetsdiskursen	26
4.4.5 En sammanfattande LSS-diskurs	28
4.5 Analys av proposition 09/10:176	29
4.5.1 Integritetsdiskursen	29
4.5.2 Valfrihetsdiskursen	30
4.5.3 Delaktighetsdiskursen	32
4.5.4 En sammanfattande LSS-diskurs	34
4.6 Förändringar i välfärden	34
5. Diskussion	36
6. Referenser	38

1. Inledning

Välfärd. Ett ord som betyder så mycket, ett innehåll som kan vara så olika och samtidigt en innebörd många är överens om. Synen på välfärdssamhället kan se olika ut beroende på vilka glasögon som sitter på. Hur det svenska välfärdssamhället är motiverat är en viktigt utgångspunkt för denna studie. Detta innebär att det finns olika sätt för en stat att ta hand om sina medborgare men givet i en demokrati är att det finns ett intresse från statens sida att medborgaren åtnjuter vissa rättigheter och friheter. Hur dessa rättigheter och friheter utformas i förhållande till de motprestationer staten begär i gengäld handlar om att medborgarna anser att detta går till på ett rättvist sätt. Att de accepterar och finner detta rättvist påverkas av de normer och värderingar som råder i samhället och denna studie visar på hur de politiska institutionerna sitter på denna egenskap att utöva inflytande på detta.

I regeringsformens första kapitel §2 finns bland annat följande att läsa: *öDen enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.ö*¹ Hur jag tolkar detta är att det till viss del avser det svenska välfärdssamhället och tankarna kring dess uppbyggnad. Ett kännetecken för den svenska modellen är att den är generell. Motsatsen till detta innebär en selektiv modell där man riktar insatsen till de individer som är av behov av dessa. En generell välfärdspolitik ger alla människor samma stöd vid olika tillfällen i livet, den gör (på det stora hela) inte skillnad på vilken ekonomisk situation individen befinner sig i, utan den ger alla lika rätt till att dra nytta av de tjänster staten erbjuder oavsett hur mycket var och en i sin tur har investerat. Dessa tjänster innefattar exempelvis barnbidrag, föräldraförsäkring men även den service som sjukvården och barnomsorgen erbjuder. Till detta räknas även de behovsprovade insatserna.²

Själva välfärdssystemet är tänkt att inte göra skillnader, att behandla alla som jämlikar vilket i sig kan göra systemet orättvist då vissa människor kan vara vid behov av mer stöd, detta med tanke på principen om lika omtanke och respekt. Vad denna princip betyder beskrivs på följande sätt av Rothstein: *öAtt några skall ha mer än andra*

---

¹ RF 1:2

² Rothstein, Bo *Vad bör staten göra?*, SNS förlag, 2002 s. 25-27

behöver nödvändigtvis inte motiveras med att deras sätt att leva är mer värd än andras. Snarare att om de inte erhåller extra resurser så blir deras lidande större än andras,³ö Det är vid dessa tillfällen som de behovsprövade insatserna ska gälla, dessa ej heller beroende på individens ekonomiska situation. Eftersom det rör sig om individuella behov måste dessa prövas på lägre nivåer, exempelvis genom kommunerna.

1994 skedde det en stor förändring genom att den omsorgslag som fanns ersattes med en ny bredare lag, LSS, *Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade*.⁴ Den handlar om att människor med funktionshinder ska ha samma möjlighet att leva ett fullvärdigt liv, dessa människor ska ha möjligheten att påverka sin situation. Innehållet i denna lag kan förändras och dessa förändringar kommer i sin tur att påverka de berörda. Tidigare forskning som har bedrivits inom detta ämne är Bengtsson,⁵ i form av en fallstudie som i likhet med denna studie koncentrerar sig på LSS-reformen. Vidare behandla Bengtsson detta ur ett institutionellt perspektiv vilket innebär lagar, förordningar, partier och kommunala förvaltningar.⁶ Bengtsson tar även upp detta ur ett implementeringsperspektiv där likheter och skillnader mellan några kommuner jämförs. Den institutionella förklaringen utifrån Bengtsson är att skillnaden mellan kommuner uppstår i de kulturer de finns inom. Det finns dock andra sätt att tolka resultatet men poängen som jag kan se är att lika fall behandlas olika beroende på vilken kommun individen bor i, det finns ingen försäkran om en likvärdig behandling. Olika betyder inte nödvändigtvis inte bättre eller sämre utan kanske, en mer individuell lösning.

Min avsikt med denna studie är alltså att beskriva denna företeelse som välfärden är med utgångspunkten för hur motiven för denna ser ut. *Välfärd* rymmer många områden och denna studie kommer visa på de bakomliggande förklaringarna som finns angående förändringar riktade mot människor som lever med funktionshinder.

---

³ Rothstein, B 2002 s. 41

⁴ Lag (1993:387)

⁵ Bengtsson, H *Politik, lag och praktik. Implementeringen av LSS-reformen*. Studentlitteratur, Lund 2005

⁶ Bengtsson s. 28

1.1 Syfte och frågeställning

Huvudsyftet med studien är att granska de politiska institutionernas texter angående handikappomsorgen med inriktning på LSS. I de propositioner gällande ämnet finns förklaringar och motiv för en förändring. Dessa kan i sin tur visa på hur diskursen angående LSS står inför en förändring. Hur samtalet angående lagen ändrar form, omkonstrueras och fylls med ny mening. Mitt avsikt är alltså att se hur förändringar motiveras med utgångspunkt i det paradigmskifte som sker genom LSS-reformen 93/94. Vidare är mitt syfte att på ett teoretiskt plan beskriva synen på välfärdsstaten samt hur förändringar på detta synsätt kan ske. Studien syftar alltså till att beskriva motiv för förändring i LSS-diskursen samt att på ett mer teoretiskt plan förklara välfärdsdiskursen och teorier angående förändringar inom denna. De frågor denna studie ställer sig handlar om förändringar men den inriktar sig inte på att förklara eller visa på förändringar utan genom institutionell teori snarare svara på *hur* och *varför* förändringar sker. På ett empiriskt plan kommer frågan om *varför* en välfärdsreform som LSS uppstår och förändras, hur dess förändring motiveras.

Frågeställning:

- Hur kan synen samt förändringar av denna syn på välfärd beskrivas.
- Vilka är motiven för förändring 93/94 då LSS-reformen införs samt nutid, 09/10.

2. Teoretiska utgångspunkter

Den institutionella teoribildningen och framförallt den *nya* institutionalismen har många grenar som mer eller mindre skiljer sig från varandra. Skillnader och likheter dem emellan görs av Peters⁷ och detta avsnitt kommer att visa på olika sätt att behandla definitionen av en institution, länken mellan individen och institutionen samt hur förändringar inom en institution kan ske. Men först kommer här att behandlas en av de viktiga utgångspunkterna för denna studie, nämligen den hur en välfärdsstat motiveras. Detta kommer att göras utifrån den svenska modellen och den faktor att den är av det

---

⁷ Peters, Guy, B *Institutional theory in political science*, Continuum, London and New York, 1999,

generella slaget, vilket innebär ett högt skattetryck som dess medborgare bör anse vara berättigat. För att staten ska klara av att erbjuda alla medborgare jämlika tjänster krävs att dessa håller en hög standard så att även de med högre inkomst använder sig av dessa alternativ, vilket resulterar i att alla medborgare har rätt till samma höga standard. Men denna investering i jämlikhet blir en dyr affär för staten och i förlängningen medborgaren i form av höga skatter. Medborgare av detta land har alltså lika rätt till en hög standard på vård, skola och omsorg oberoende hur mycket de bidrar själv till finansieringen av denna. Rothstein har i en tabell⁸ visat på de omfördelningseffekter som ett generellt välfärdssystem har, vilket i denna studie visas i *figur 4.1. Den generella välfärdsstatens omfördelade effekter.*

Grupp	Medel inkomst	Skatt (40%)	Transfereringar	Inkomst efter skatt och transfereringar
A (20%)	1000	400	240	840
B (20%)	800	320	240	720
C (20%)	600	240	240	600
D (20%)	400	160	240	480
E (20%)	200	80	240	360
Kvot mellan grupp A & E	1/5	(=1200)	(1200/5=240)	1/2,33

Figur 4.1 Den generella välfärd sstatens omfördelade effekter

Det han gör är att han utifrån befolkningens medelinkomst delar upp dem i fem grupper där alla betalar 40% i skatt. De som tjänar mest betalar mest och vice versa men det som händer sen är att alla får tillbaka lika mycket, i bidrag eller i subventionerat format. Skillnaden mellan de med hög och de med låg medelinkomst är nu mindre än innan,

⁸ Rothstein 2002 s. 179

detta eftersom de två översta grupperna ger mer än vad de får tillbaka medan de två nedersta grupperna får tillbaka mer än vad de ger. Den grupp som finns i mitten står kvar på samma summa och det är även denna grupp, menar Rothstein⁹, som är den grupp som avgör frågan om bevarandet av det generella välfärdssystem vi idag har. Detta stöds även av Lindbom som ger medelklassen rollen som den avgörande gruppen, de är denna grupp som avgör valen och det är därför av vikt att dessa ser positivt på välfärden.¹⁰ Det är alltså genom denna grupp som välfärdspolitiken kan tänkas göra legitim. Den välfärdspolitik som råder bör följa de normer och värderingar som majoriteten av befolkningen kan tänkas ha, om förändringar ska ske är det viktigt för de politiska institutionerna att påverka denna avgörande grupp C. Ett grundläggande antagande, enligt Lindbom, visar att människor oftast lägger större vikt vid vad de har än vad de riskerar att förlora¹¹ torde leda till att låg- och medelklassen har ett gemensamt intresse i att behålla den svenska välfärdsmodellen. Detta gör att det finns en majoritet som är i motstånd mot eventuella nedskärningar i välfärden.¹² Kanske denna teori bedömer människor utifrån deras inkomst, att de enbart handlar efter ett ekonomiskt egenintresse. Det finns andra element som kan spela en viktig roll i medborgarens vilja att bidra till välfärdssamhället, en av dessa handlar om medborgarens moral som inte kommer att tas upp i denna studie men som kan vara skörden av de politiska institutionernas normskapande funktion. En viktig faktor när det gäller den höga standard, eller åtminstone de höga skatterna, välfärden kräver handlar även den om dess legitimitet, inte enbart från en ekonomisk kalkyl utan från vad medborgaren uppfattar som rättvist. Margaret Levi¹³ har med begreppet *villkorliga samtycket* visat på tre villkor som bör vara uppfyllda för att staten ska uppfattas som legitim. Kravet på *substantiell rättvisa* är ett utav dessa och handlar om vad staten bör göra. Om vi tänker oss att staten tänker införa vissa åtgärder, rätta till något som är fel. Ett ingrepp som bör följa medborgarens normer och värderingar om vad som är rätt att göra och vad en stat har till uppgift att göra. Det är en rättvisa som alltså är påtaglig och märkbar och bör av medborgarna ses som det rätta beslutet att ta. Det handlar alltså inte nödvändigt om en ekonomisk kalkyl utan kan vara en slags moralisk fråga om olika människors värde som delas av större delar av befolkningen. Vidare följer kravet på att det ska vara *proceduriellt rättfärdigat*, vilket handlar om själva proceduren. Medborgarna ser utifrån detta perspektiv att de åtgärder, som de samtycker till,

---

⁹ Rothstein 2002 s. 187

¹⁰ Lindbom, A, *Systemskifte?* Studentlitteratur, Lund, 2011 s. 14

¹¹ Lindbom, A, 2011, s. 23

¹² Lindbom, A, 2011, s. 16

¹³ Rothstein 2002 s. 171-174

dessutom har ett rättvist tillvägagångssätt. Visserligen kan medborgarna anse att det är rätt att ge människor med funktionshinder samma möjlighet att leva sitt liv som alla andra men de kanske inte gillar tillvägagångssättet, vilket kanske skulle kunna vara höjda skatter. Sist följer en *rättvis fördelning av bördorna*. Detta innebär att individer känner att de flesta medborgare hjälper till, att alla utifrån sin förmåga bidrar till detta. Det finns dock grupper i samhället som inte alls kan eller bara till liten del kan bidra utan snarare är de som drar nytta av välfärdssamhället. Att få denna legitimitet, det villkorliga samtycket, innebär alltså att en stat följer de normer och värderingar som finns ute i samhället men som den följande, institutionella teorin, ska visa kan dessa normer och värderingar förändras av de politiska institutionerna. Alltså kan, enligt denna teori, politiska institutioner påverka medborgarna att acceptera ett beslut. Det finns även studier som visar att vid valtider lägger väljaren mer vikt på hur staten sköter landets ekonomi framför sin egen ekonomi.¹⁴

Vidare kommer här en allmän redovisning av den institutionella teorin för att sedan följas hur olika synsätt inom den *nya institutionalismen* ser på institutioner och dess möjlighet att förändras. Vidare visas en teoretisk modell utifrån Rothstein som visar på hur de politiska institutionerna fungerar och de relationer som finns mellan aktörer och strukturer inom de politiska institutionerna. Sist kommer en teoretisk sammanfattning.

2.1 Den institutionella teorin

Det finns teorier om institutioners egenskaper som kallas för *den nya institutionalismen*¹⁵, vilket med rätta ger intrycket av att det då måste finnas en gammal som skiljer sig från denna nya. Att intressera sig för politiska institutioner är en av grundstenarna inom politiska studier. Skapandet av institutioner kan ses som en utgångspunkt inom politiken då människor går samman för att lättare nå framgång. Dessa institutioner väckte intresse hos de politiska filosoferna som analyserade och gav rekommendationer om hur en väl fungerande institution var uppbyggd. Inom detta fält återfinns, bland andra, teoretiker som Hobbes, Locke och Montesquieu, som ansåg att det bara är starka institutioner som kan rädda mänskligheten mot sig själv. Institutioner spelar alltså en stor och avgörande roll i de politiska beslut som fattas, det är därför studier av dessa institutioner är viktiga. Detta har ifrågasatts av andra synsätt och varit

---

¹⁴ Lindbom, A, 2011, s. 44

¹⁵ Peters, Guy, B, 1999, s. 1

ett mer eller mindre populärt tillvägagångssätt genom historien. Men enligt institutionalismen¹⁶ är det alltså just institutioner som förklarar det mesta av det politiska livet. De politiska beslut som tas har sin förklaring i institutioners strukturer, vilket är något som den nya institutionalismen fokuserar på. Dessa strukturer ger upphov till ett visst beteende inom institutionen och det finns även en viss regelbundenhet i detta beteende. Strukturer betyder alltså en varaktig ordning, en beständighet som kommer generera ett visst handlande av de aktörer som finns inom en institution. Institutioner är medvetet skapta av människor där dessa paradoxalt nog kommer att ha den egenskapen att skapa ett visst beteende hos människorna inom den.¹⁷ För att nå ett gott resultat angående en fråga kan alltså människor gå samman för att lättare åstadkomma den tänkta påföljden med resultatet att denna samling ger upphov till strukturer som kommer att påverka hur man agerar inom den bildade institutionen. Själva institutionerna blir därför av större vikt än de aktörer som finns inom dem. En institution är alltså ett resultat av individer som går samman och skapar strukturer, när detta väl är gjort riktas intresset, enligt institutionalismen, snarare mot själva institutionen än mot de individer som finns inom den. Individerna är påverkad av de formella och informella regler som finns och det är därför mer intressant att se till dessa regler, enligt detta perspektiv.

2.2 Olika synsätt på de politiska institutionerna

En viktig aspekt i den institutionella teorin är dess normbildande funktion, detta är även en på ett teoretiskt plan en viktig aspekt i denna studie. Det är normer och värderingar som påverkar aktörer inom de politiska institutionerna vilka i sin tur, genom de processer av formella och informella strukturer, påverkar medborgarens normer och värderingar. Ett vanligt sätt att se på normer och värderingar är som något nedärvt, ett sätt att tänka och handla ursprunget i ett historiskt perspektiv vilket i sin tur påverkar dagens samhälle där även de politiska institutionerna ingår i. I de teorier som finns angående politiska institutioner är det istället institutionerna som står för skapandet av normerna i samhället. Enligt ett normativt¹⁸ synsätt är institutioner en samling av värderingar, rutiner och regler. Dessa normer och regler kommer ursprungligen från det

---

¹⁶ Peters, Guy, B, 1999, s. 150

¹⁷ Peters, Guy, B, 1999, s. 141

¹⁸ Peters, Guy, B, 1999, s. 29

samhälle som de uppstår i medan rutinerna uppkommer naturligt när väl en institution är formad. Rutinerna, eller de informella reglerna, kan med tiden upphöjas till formella regler. En institution är alltså en samling av normer, regler och rutiner, där normer och regler kan ses som normativa, alltså hur något bör vara. En institution skapas utifrån samhällets normer och värderingar och när den väl existerar skapas rutiner.

Utifrån ett sociologiskt¹⁹ synsätt, vilket på många sätt påminner om det normativa, definieras institutioner som ett innehåll av kognitiva, normativa och reglerande strukturer som ger stabilitet i ett kollektivt beteende. Denna definition liknar den *lämplighetslogik*²⁰ som finns beskrivet i det normativa perspektivet. Denna logik innebär att det inom institutioner finns förväntningar som leder till att individer uppför sig på ett för institutionen passande sätt. En lyckad institution är en som har medlemmar som lägger sitt fokus på att de handlingar som sker inom en institution lever upp till dess normer och värderingar. En väl fungerande institution är alltså reglerande för aktörerna inom den, vilket gör den förutsägbar då det är av vikt för den att leva upp till redan förutbestämda värderingar.

2.3 Förändringar

Om en institution har den bestämda egenskapen av reglerande strukturer så kan det finnas anledning att titta på hur teorin ställer sig till frågor kring förändring, framförallt med tanke på studiens syfte. Inom det normativa synsättet finns en *soptunne strategi*²¹ där institutioner använder sig av välbekanta lösningar istället för att använda sig av alternativa metoder. Tanken är att institutioner känner av samhället och förändras efter det men då genom att använda sig av liknande lösningar som använts tidigare, för att förändra beteendet krävs att de värderingar som finns modifieras. Till detta bör även den krismedvetenhet²² medborgaren anses ha räknas in, vilket innebär att det från medborgarens sida finns en viss förståelse för vissa besparingar vid en ekonomisk kris.

²³ Inom det sociologiska perspektivet finns även omgivningens skiftningar med i bilden

---

¹⁹ Peters, Guy B, 1999, s. 106

²⁰ Peters, Guy, B, 1999, s. 29

²¹ Peters, Guy, B, 1999, s. 33

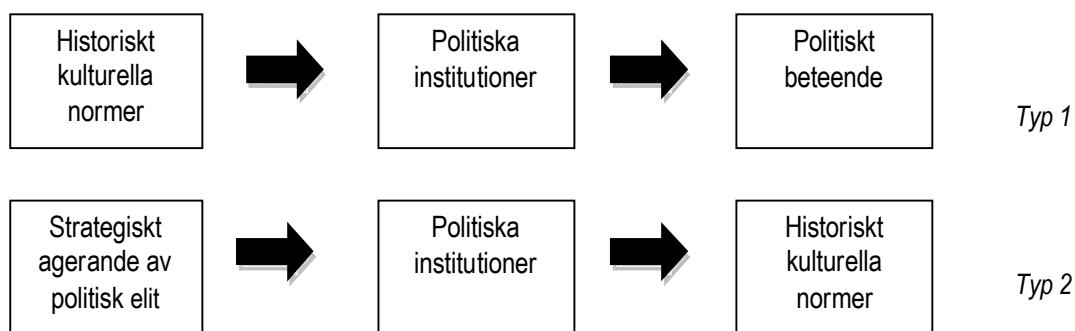
²² Lindbom, A, 2011, s. 25

²³ Peters, Guy, B, 1999, s. 36

av en institutions förändring.²⁴ Dessa förändringar kan då ske genom antingen ett förstärkande eller försvagande av den roll som institutionen spelar. De förpliktelser som en institution har åtagit sig blir antingen mer eller mindre kraftfulla. Detta synsätt bör dock kompletteras med institutioners vilja att forma samhället snarare än att anpassa sig efter det. Likheterna mellan det normativa och det sociologiska perspektivet är många men det finns vissa saker som särskiljer dem och detta är de olika sätten att se förändring på. Enligt båda perspektiven reagerar institutionen på skiftningar i omgivningen men väljer att se lösningar på detta på olika sätt. Det normativa perspektivet använder sig av invanda lösningar medan det sociologiska ser att institutionerna anpassar sig efter omgivningen.

2.4 Rothsteins modell

Politiska institutioners normbildande egenskap är alltså en konsekvens som denna studie inte kommer att fokusera på mer utan istället se på hur samhällseliga värderingar formas. Det blir fokus på vad som påbörjat en möjlig förändringsprocess. Det finns olika sätt att se på denna förändringsprocess, det kan antingen handla om att normer påverkar de politiska institutionerna vilka i sin tur påverkar det politiska beteendet eller så finns det synsätt att det är de politiska institutioner som skapar ett beteende i samhället. Denna modell återfinns i figur 2.4²⁵, där *typ 1* visar på det förstnämnda synsättet och *typ 2* visar på det perspektiv denna studie följer.

Figur 2.4 Förhållandet mellan samhällseliga normer och politiska institutioner.

²⁴ Peters, Guy, B, 1999, s. 108

²⁵ Rothstein 2002 s. 165

Skillnaden mellan *typ 1* och *typ 2* visar på den makt politiska institutioner, enligt Rothstein, besitter. Här hävdar alltså Rothstein att det är de politiska institutionerna som ändrar människors sätt att se på en företeelse och inte det omvända. Av vikt i denna teori är alltså att de politiska institutionerna som är normbildande. Det är normer och värderingar som påverkat aktörer i skapande processen av de politiska institutionerna, vilka i sin tur, genom de processer av formella och informella strukturer, påverkar medborgarens normer och värderingar. Av vikt för denna studie är den relation som råder mellan det strategiskt agerande av den politiska eliten och de politiska institutionerna. Att denna relation sedan leder till en konsekvens i form av förändringar i synsätt i samhället visar på vikten av att studera just detta.

2.5 Teoretisk sammanfattning

Denna studie kommer alltså att grunda sig på institutionella teorier då institutioner besitter egenskapen att vara normbildande, vilket innebär att de sitter på en makt att skapa värderingar som samhället vilar på. Detta är dock även en brist i denna teori bildning då det kan vara svårt att testa om det är värderingar som skapar ett beteende och inte tvärtom. Det är möjligt att aktörerna inom de politiska institutionerna påverkas av de samhälleliga normer och värderingar som finns men de har fortfarande möjligheten att förändra eller förstärka dessa värderingar genom politik. Denna brist blir därför inte av vikt i denna studie då det är relationen mellan den strategisk agerande politiska eliten och de politiska institutionerna som följdaktningen kommer att behandlas, det är agerandet som försiggår ett politiskt beslut fokuset ligger på. Inom dessa politiska institutioner är det heller inte individerna som är intressant utan de formella och informella regler som påverkar aktörer att handla i en viss riktning. Det empiriska intresset i denna studie blir följdaktningen att analysera de texter som politiska institutioner skapar. Av betydelse är även vetenskapen om de teorier som förklarar hur en välfärdsstat blir legitim med tanke på de institutionella teorierna. Denna legitimitet är viktig för staten att bibehålla och detta kan då göras genom de politiska institutionerna. Detta görs även med hjälp utifrån den teori som finns inom

diskursanalysen som hävdar att språk är makt. Genom språket så kan begrepp som handlar om normer och värderingar konstrueras och omkonstrueras.

3. Metod, material och avgränsningar

Studien har en kvalitativ metod då avsikten är att ge en djupare förståelse för hur det inom de politiska institutionerna utformar förslag riktade mot människor med funktionshinder. Vad som valdes att läsa var de propositioner som innebar förslag till nya lagar eller ändringar i de befintliga, förslag som regeringen sedan skickar till riksdagen. De propositioner som gällde var proposition 1992/93:159 *om stöd och service till vissa funktionshindrade* samt proposition 2009/10:176 *personlig assistans och andra insatser ó åtgärder för ökad kvalite och trygghet*. Varför jag valde att fokusera mig på propositioner är för att de uppkommer på ett tidigt stadium i den politiska processen men inte utan att det har blivit granskade så att de är förenliga med landets lagar. Studien är en tvärsnittstudie och de avgränsningar som gjordes var tid.

3.1 Diskursanalys

Vårt sätt att uppfatta ett fenomen i samhället anses inom diskursanalysen som resultatet av språk- eller textanvändning. Språket har potential att forma våra föreställningar kring ett ämne, det finns alltså en tanke om den makt som texter har att konstruera vår verklighet,²⁶ där exempelvis begrepp och definitioner konstrueras och fylls med mening. I denna studie betraktas texter kring *välfärd* och LSS inte som något färdig definierat eller självklart och bestämt utan som är föränderliga över tid, de är följaktningen *diskursivt konstruerade*. Med detta följer även en kamp om hur begreppet *diskurs* definieras. Jag har valt att följa Teun van Dijk där *ödiskursanalys handlar om tal och text i en kontext*.²⁷ Sammanhanget, kontexten, skapar en språklig diskurs. Inom diskursanalysen behandlas inte aktörer utan det är produkten av ett

---

²⁶ Bergström, G & Boréus, K *Textens mening och makt*, Studentlitteratur, Lund 2000, s. 221

²⁷ Bergström & Boréus, 2000 s. 223

språkligt sammanhang som analyseras. Viktiga aktörer inom genren diskursanalys finns dock och det främsta namnet är troligtvis Foucault men även bidrag från Laclau och Mouffe kommer nedan ge en övergripande bild av diskursanalysen. Det finns inom denna analysinriktning en teori som hävdar det omöjliga i att språkligt återge *en* verklighet som finns därute. Synen på språket, och användningen av detta, är dess förmåga att konstruera och forma våra uppfattningar kring olika ämnen. Språket är makt och olika konstruktioner kring begrepp handlar om att övertyga majoriteten om att enas kring ett synsätt.²⁸ Detta syns tydligt inom politiken och kanske framför allt i debatter och vid tider för folkomröstningar. Språket konstruerar alltså verkligheten men den har även en funktionell sida. Laclau och Mouffe visar även de hur språket har en funktion av att ge oss associationer både negativt och positivt kring ämnen. Ytterligare en viktig fråga inom denna teori är föränderligheten i identiteter. Diskurser kan ge en förutsättning för identiteter och det är studerande av dessa diskurser som en identitet kan framkomma. Offentliga tryck kring en folkgrupp kan hjälpa till att skapa en identitet för denna, att denna identitet inte alltid är av godo har historien många exempel på, såsom olika marginaliserade grupper i samhället. Som ovan nämnd och värd att nämna igen är maktperspektivet som finns inom denna teori. Genom diskurser ges vissa åsikter och handlingar företräde framför andra. Alltså kan jag ur denna teori koncentrera mig på de texter som finns kring ämnet LSS och studera språket kring detta. Språket besitter en makt och har både en konstruerande och funktionell egenskap. Språket hjälper till att konstruera hur *LSS* som begrepp ska uppfattas samt hur det ger oss ett innehåll i form av associationer.

3.2 Foucault, Laclau & Mouffe

Foucault²⁹ ser i diskurser dess egenskap av att kontrollera människor, detta genom att ge tillträde till ett visst synsätt som inkluderar vissa men då även exkluderar andra. Vidare har förändring inom diskurser, så kallade diskursbrott, stor betydelse. Vid en viss tidpunkt sker en förändring i diskursen som ger den en ny betydelse och kommer följdaktningen påverka människorna runt om. Foucault talar om beroendeförhållanden inom diskurser där det *intradiskursiva beroendeförhållandet* visar på relationer inom

---

²⁸ Bergström & Boréus, 2000 s. 235

²⁹ Bergström & Boréus, 2000 s. 225-227

diskursen. En analys av dessa relationer kan visa på hur ett begrepp över tid får en förändrad betydelse. Begrepp som har ändrat sin innebörd finns det många exempel på inom handikappomsorgens historia men det som görs i en diskursanalys kring detta är att noggrant studera de texter kring detta ämne för att sedan sätta fingret på när det sker ett diskursbrott.

Laclau och Mouffe³⁰ inspireras mycket av Saussures arbete kring tecknens betydelse, vilket innebär att ett uttryck inte har en självklar innebörd. Uttrycket fylls med innehåll med hjälp av våra föreställningar kring det. Gemensamt bildar uttrycket och innehållet ett tecken. I detta finns kärnan kring vad en diskurs och diskursanalys egentligen är, det visar på den tankebakgrund denna studie är uppbyggd på. Det finns ingenting som är givet. Ordet, eller uttrycket *demokrati* kan ses i förhållande till andra statskick såsom *monarki* och *diktatur*. Men det tecken som uttrycket i relation till dess innehåll är konstruerat, föränderligt och formbart och det är denna process som är av intresse i en diskursanalys. Enligt Laclau och Mouffe kan en analys göras genom att leta efter *ekvivalenskedjor*, alltså hur ett tecken förhåller sig till andra tecken, positivt eller negativt. Att använda sig av ett ord för att förmedla något förmedlar inte bara just det ordets innebörd, det ordet har en kedja med andra ord som även de förmedlar något. Synonym eller likvärdig är andra ord för ekvivalens. *De nya moderaterna* är ett begrepp som innehåller mer än bara detta tecken, olika människor kopplar ihop det med olika saker, från partiet sida kan försöket med att få begreppet *arbetarparti* och dess innehåll sammankopplat till sig ses som ett exempel där moderaterna försöker förändra sin *ekvivalenskedja*. Författarna har vidare inspirerats av marxismen i begreppet *antagonism* där de inte likt marxismen menar den konflikt som finns på en ekonomisk nivå. Snarare, likt Foucault tankar kring diskursbrott, handlar det om ett begrepps ändrade betydelse. Dessa författare ser att det kan finnas ett slags betydelsekrig kring olika begrepp och hur processer påverkar ett innehåll. Exemplet med moderaterna ovan kan här visa på en process där partiet (kanske) lyckades få begreppet *arbetarparti* associerat till dem, en annan möjlighet för dem hade kanske varit att få begreppet associerat till *ødåligaø*saker och därmed låtit Socialdemokraterna behålla begreppet som sitt.

Studiens analys går alltså ut på att synliggöra de diskursiva konstruktioner som finns i de valda propositionerna. Detta kommer att göras genom att till stor del fokusera på ovan nämnda *ekvivalenskedjor* och i den mån det finns *antagonister*.

---

³⁰ Bergström & Boréus, 2000 s. 228-230

4. Analys och resultat

Detta kapitel kommer att börja med en korta redogörelser av handikappolitiken samt LSS. Detta kommer att göras via historiska nedslag för att visa på en framväxande handikappdiskurs som har varit avgörande vid tillkomsten av LSS. För att klargöra den rådande diskursen om funktionshinder används i denna studie alltså först en historisk tillbakablick på den politik som bedrivits i ämnet. Många gånger handlar det om begrepps ändrade betydelser och olika synsätt på handikapp som varit centrala. För ämnet aktuella utredningar visar på framväxten av en diskurs om funktionshinder. Sen kommer en beskrivning av vad LSS innebär. Den diskurs som uppstår vid formandet av LSS kommer sedan att jämföras med en senare för att visa på förändringar inom diskursen.

4.1 Betydelsen av ett handikappbegrepp

För att visa på diskursen som uppstår i samband med LSS kommer här först nedslag i den politiska historien gällande ämnet, händelser som är väsentliga för den handikappdiskurs som denna studie vill visa på vilket här kommer att göras med hjälp av Tideman.³¹ På 60-talet introduceras ett nytt sätt att se på handikapp genom en grupp som kallade sig anti-handikapprörelsen.³² Denna grupp kom med, för tiden, radikala förslag som handlade om möjligheten att avskaffa handikapp då handikapp ansågs ligga i samhällets oförmåga att anpassa sig till de funktionshindrade. Vad som sker, utifrån antaganden inom diskursanalysen, är att det inom den rådande diskursen skapas *antagonister*, där processer i samhället kan vara med och påverka innehållet i ett begrepp. Synen på funktionshinder utsattes genom denna grupp för ett betydelsekrig, från att ha en någorlunda enhetlig syn på funktionshindrade som bestod i att handikapp var en egenskap hos individen till ett utmanande nytt sätt att se handikapp som något som finns *utanför* individen, i samhället. I en statlig offentlig utredning från 1976³³ gavs begreppet handikapp en definition där den omkringliggande miljön gavs en mer betydande roll än individens egenskaper. Handikapp ansågs vara något som

---

³¹ Tideman, Magnus, *Handikapp*, Johansson & Skyttmo Förlag, Landskrona,

³² Tideman, M, 1999 s. 68

³³ Tideman, M 1999, s. 69

uppkom i relation till miljön, detta synsätt kom att kallas ett *miljörelativistiskt handikappbegrepp*. I SOU:n finns följande att läsa angående den miljö som nu kopplas till handikappet.

öSkillnaden är väsentlig: skadan är något som ständigt finns ó antingen är en person skadad eller också är han det inte. En funktionsbegränsning, däremot, föreligger i vissa situationer. Vid andra tillfällen finns inget handikapp i denna mening, även om skadan är oförändrad. Man kan således vara handikappad i en situation eller funktion, men är det inte i en annan. Handikapp är för oss ett relativt begrepp.ö³⁴

Detta synsätt fortsatte och efter 1989 års handikapputredning fortsatte liknande definitioner att förekomma, det *miljörelativistiska handikappbegreppet* hade øunnitø över sin antagonist och var det nya sättet att tala om handikapp på. På följande sätt beskrivs detta i ytterliggare en statlig offentlig utredning.

öAtt beskriva handikapp som ett förhållande mellan skadan eller sjukdomen och personens omgivning är viktiga av två skäl. Det betonar att handikappet inte är den enskildes egenskap och det ger möjligheter till förändring.ö³⁵

Genom att begreppet fick en ny innebörd blev situationen en annan på den politiska arenan som genom samhällsförändringar nu kunde integrera funktionshindrade in tillbaka i samhället, de kunde ses som en resurs snarare än som problem.³⁶ Att se problemet i miljön snarare än hos individen var tänkt att förändra och förbättra livet för de många människor som levde med funktionshinder, men i den propositionen som leder fram till LSS finns som en allmän utgångspunkt där det konstateras att: *Människor med handikapp har i alltför liten grad fått del i Sveriges välståndsutveckling.*³⁷ Då LSS reformen syftar till att rätta till detta kan denna reform ses som ett slutligt fastställande av de *miljörelativistiska handikappbegreppet*. Vad som sker är alltså ett *diskursbrott*. Synsättet har alltså gått från att vara en *antagonist* till att vara den rådande diskursen, varför diskursbrottet sker genom reformen är för att det är först då den nya diskursen kan påverka människorna runt omkring. Sammanfattningsvis kan det *miljörelativistiska handikappbegreppet* förklaras genom att det är den omgivande miljön som påverkar individens handikapp. I vissa miljöer är en människa handikappad medan samma person i andra miljöer inte har ett handikapp. Det är alltså situationen som avgör individens handikapp. En människa med funktionshinder har inget handikapp om inte miljön bidrar

---

³⁴ Tideman, M 1999 s. 70

³⁵ Tideman, M 1999 s. 75

³⁶ Tideman, M 1999 s. 75

³⁷ Proposition 1992/93:159 s. 42

till en sådan situation. Detta kan exemplifieras genom en individ med en fysisk funktionsnedsättning med rullstol som hjälpmedel, personen har en funktionsnedsättning men det är situationen som gör detta till ett handikapp. Som att komma in i en port där personen blir handikappad beroende på om det finns en ramp eller trappa, där trappan alltså utgör handikappet.

4.2 Beskrivning av LSS

LSS står för *lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade*. Denna innebär tre grupper som har rätt att genom kommunen få ett visst stöd och service. Dessa grupper består av personer³⁸:

1. med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,
2. med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder eller hjärnskada i vuxen ålder, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
3. med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

Grupperna kallas för personkrets 1, 2 och 3 där personkrets 3 är en ny målgrupp då de första två sedan tidigare funnits representerade i den omsorgslag som LSS ersatte.³⁹

Vidare brukar begreppet *brukare* användas om de människor som använder sig av dessa tjänster. Dessa grupper ska genom insatser: *ö tillförsäkras goda levnadsvillkor*.

*Insatserna skall vara varaktiga och samordnade. De skall anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv*⁴⁰.

Insatserna består av nio punkter som alla tre personkretsar har rätt till och en tionde, daglig verksamhet, som personkrets 1 och 2 har rätt till. Dessa punkter är:

1. rådgivning och annat personligt stöd (råd och stöd).

---

³⁸ Lag (1993:387)

³⁹ Bengtsson, H, 2005, s. 12

⁴⁰ (1993:387) 7§

2. personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av de beviljade assistanstimmar enligt lagen (1993:389) om assistansersättning.
3. Ledsagarservice.
4. Kontaktperson.
5. Avlösarservice i hemmet.
6. Korttidsvitselse utanför det egna hemmet.
7. Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov.
8. Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar.
9. Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskild anpassad bostad för vuxna samt
10. Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig.

Denna lag är utformad som en rättighetslag, vilket innebär att de inom personkretsarna har rätt till att få detta tillgodosett. Vidare är lagen utformad på så sätt att det är kommunen som har huvudansvaret för att detta efterlevs. I socialtjänstlagens 1 § står det att:

öVarje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område,ö⁴¹

och detta innebär att de dessutom ansvarar för att ombesörja de behov människor med funktionshinder har. Och enligt LSS är målet utifrån 5 § att:

öVerksamhet enligt denna lag skall främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som anges i 1 §. Målet skall vara att den enskilde får möjlighet att leva som andraö.⁴²

---

⁴¹ (2001:453) 1 §

⁴² (1993:387) 5 §

4.3 Analysens tillvägagångssätt

Analysens tillvägagångssätt bygger på att synliggöra diskursiva konstruktioner i de politiska texterna. Institutioner formulerar texter och genom en diskursanalys kan tecken i texten visa på vad de vill förmedla. Detta sker genom att bearbeta texten utifrån tre punkter:

- Identifiera tecken som används som motiv
- Utifrån ekvivalenskedjor beskriva den diskurs som framträder, samt
- Tydliggöra relationen mellan diskurserna och kategorisera dem.

Valda citat kommer att visa på hur diskursen bildas och i dessa citat kommer vissa ord vara understrukna för att visa på vilka tecken som är med och skapar en *ekvivalenskedja*. De två propositionerna kommer i text att förkortas till prop.1 vilket representerar den första propositionen 1992/93:159 och prop.2 som representerar proposition 2009/2010:176. För tydlighetens skull följer här belegg för hur det i proposition 1992/93:159 visar på en *miljörelativistisk* diskurs utifrån detta exempel.

*öFunktionshinder är i sig självt inget handikapp, men kan bli det om den miljö eller den situation som den funktionshindrade befinner sig i är sådan att tillvaron försvåras.*⁴³

Tecken som visar vad som orsakar handikapp är de understrukna orden *funktionshinder*, *miljö* samt *tillvaron försvåras*, då dessa ord används för att beskriva funktionshinder. *Funktionshinder* får genom denna kedja en viss betydelse då den sammankopplas med de andra tecknen. Dessa olika betydelser ger konsekvenser för människor med funktionshinder i form av var fokuset läggs på att lösa de svårigheter som de kan mötas. Tecknet *tillvaron försvåras* ger även de en *miljö* en ny, i detta fall visar resultatet av miljöns betydelse men även lösningar i form av att en annan miljö ger ett annat (bättre) resultat. Den kedja som dessa tecken skapar är att funktionshinder är något som är konstruerat och därför kan förhindras. Vidare skulle detta exempel kategoriseras som en *miljörelativistisk diskurs*. Vad som mer framkommer i den proposition som sedan kommer att resultera i LSS är främst begreppen *delaktighet* och *jämlikhet*. Vidare finns andra begrepp som ges stort vikt *valfrihet* och *integritet* och detta står skrivet genom följande formuleringar:

---

⁴³ 1992/93:159 s. 52

*öenligt min mening är de två viktigaste begreppen inom handikappolitiken valfrihet och integritet. Begreppen är sammanlänkade genom att valfriheten stärker den enskildes integritet.*⁴⁴

Detta kan vara ett försök att skapa associationer till *handikappolitik*, där användandet av ett ord förmedlar något mer, i detta fall skapas en *ekvivalenskedja* där handikappolitik kopplas ihop med *jämlikhet, delaktighet, valfrihet och integritet*. Analysen som följer har dessa fyra kategorier där propositionens motiveringar passar in i diskursen om *jämlikhet, delaktighet, valfrihet* eller *integritet*.

4.4 Analys av proposition 1992/93:159

Denna proposition är den av de två analyserade som är mest omfattande och den grundläggande för diskursen. Detta är den proposition som sedan kommer att resultera i Lag (1993:387) *om särskild stöd och service*. Som teori avsnittet visar syftar då denna studie till att tala om relationen mellan den strategiskt agerande politiska eliten och de politiska institutionerna, vilket innebär att de propositioner som är aktuell för analys kan ses som ett band mellan dessa två. Enligt studiens teori bör den handikappolitik som förs följa de normer och värderingar samhället delar. Dessa normer och värderingar kan ses som en utgångspunkt, någonting värt att vara medveten om även om målet är att försöka förändra dem. Viktiga synsätt som denna propositioner utgår från är alltså *jämlikhet, delaktighet, valfrihet och integritet* vilka rättigheter sannolikt delas av en stor del av befolkningen. Det är dock innehållet i dessa värderingar som en strategiskt agerande politisk elit har möjligheten att fylla eller ändra. En viktig utgångspunkt inom den institutionella teorin är att skapandet av institutioner görs därför att det är lättare att nå politisk framgång genom att många människor går samman. Utifrån detta perspektiv kan anti-handikapp rörelsen ses som en skapad institution som utmanade den rådande diskursen och lyckades få en ny syn på handikapp begreppet etablerat. Vad som tidigare visat så kan ett begrepps innebörd ändra innehåll, exemplet ovan hur begreppet *funktionshinder* och *handikapp* ändrats visar detta tydligt. I denna analys visas exempel på ett *normativt* synsätt, alltså hur någonting bör vara där de fyra olika underkategorierna fylls med mening.

---

⁴⁴ 1992/93:159 s. 43

4.4.1 Jämlikhetsdiskursen

Detta första citat handlar om en *ekvivalenskedja* där *andra människor* ofta finns med, dessa bildar en kedja tillsammans med tecknen *klyftor* och *jämförbara*.

öHandikapputredningen har konstaterat att det kvarstår betydande klyftor på olika områden mellan människor med funktionshinder och andra människor (SOU 1990:19). Det har t.ex. visat sig att socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens insatser inte alltid räcker till för att skapa levnadsförhållanden som är jämförbara med andra människors.ö⁴⁵

Vad analysen här visar är främst tankar om vi *mot* dom, vilket tecknet *andra människor* visar på, eftersom detta tecken förutsätter att det finns åtminstone två grupperingar. Det blir en uppdelning av människor *med* funktionshinder och människor *utan* funktionshinder vilka då blir *de andra människorna*, den norm som gruppen människor med funktionshinder ställs mot. För att uppnå jämlikhet måste det först klarläggas med *vilka* man förväntas vara jämlik med och enligt denna motivering blir det här *andra människor*. Dessa människor har levnadsförhållanden som människor med funktionshinder saknar, därav klyftorna.

Att göra denna uppdelningen mellan människor med funktionshinder och människor utan fortsätter vidare visar propositionen på att det fortfarande finns motiveringar som anspelar på den *miljörelativistiska handikappsynen* där personer med funktionshinderns livsvillkor är beroende av den omgivande miljön. Här föreslås en lag som kan säkerställa *östöd som kan undanröja svårigheter i den dagliga livsföringen*.ö

öLevnadsvillkoren för personer med funktionshinder är i hög grad beroende av hur det omgivande samhället är utformat i förhållande till funktionshindrades förutsättningar och behov.ö⁴⁶

Ett viktigt tecken i denna kedja är det *omgivande samhället* vilket här blir avgörande angående den funktionshindrades levnadsvillkor. Dessa tecken framställer funktionshindrade som en grupp som ej uppnått jämlikhet, genom att vara *beroende*. Detta kan ställas mot det *omgivande samhället* för att visa på de svårigheter som finns för de funktionshindrade att uppnå jämlikhet, det är även det omgivande samhället som är avgörande för vilka förutsättningar och behov som funktionshindrade kan tänkas ha.

---

⁴⁵ 1992/93:159 s 49

⁴⁶ 1992/93:159 s 46

Här finns även kopplingen till det *miljörelativistiska synsättet* genom tecknet *utformat*. Med detta citat menar jag att det återigen ställs upp en norm i form av *det omgivande samhället*, som ställs mot den människor som är beroende av det samhälle de lever i. Om en grupp är beroende av en annan kan det vara svårt att uppnå jämlikhet. I detta fall innebär att gruppen funktionshindrade är beroende av hur samhället byggs upp, vilket jag tolkar som ytterliggare ett led i det *miljörelativistiska synsättet*, då samhället utformat på att annorlunda sätt skulle leda till ökat eller minskat beroende hos gruppen funktionshindrade.

Det finns dock inom denna diskurs inte bara ett beskrivande av hur läget är för människor med funktionshinder utan det sätts även upp målsättningar där ett mer inkluderande synsätt finns genom motiveringar med följande tecken: *hela befolkningen*, där jämlikhet bildar en kedja tillsammans med *lika villkor, god hälsa* samt *god vård*.

*öMålet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en god vård på lika villkor för hela befolkningen.*⁴⁷

Här används tecknet *hela befolkningen* på ett inkluderande sätt där detta tecken ges en speciell innebörd när de följs av de andra tecknen i kedjan. Om kedjan sett annorlunda ut hade detta tecken haft en annan innebörd. *Lika villkor, god hälsa* och *god vård* blir tecken som får innebörden att gälla hela befolkningen. Att skriva motiveringen på ett inkluderande sätt visar trots allt på ovanstående antagande om en *vi och dom* känsla. Om en institution som hälso- och sjukvården måste sätta upp ett mål som ska gälla att hela befolkningen har lika villkor tolkar jag detta som att det finns grupper som inte har det ännu.

Ytterliggare exempel på målsättningar och grupperingar är kedjan av tecknen *värdigt, andra människor* samt *gemenskap*. Ytterliggare finns kedjan *jämlika* tillsammans med *andra människor*.

*öMålet för verksamheten enligt den nya lagen bör vara att människor med omfattande funktionshinder skall kunna skapa sig ett värdigt liv, så likt andra människor som möjligt och i gemenskap med andra människor.*⁴⁸

*öDet övergripande syftet med de särskilda insatserna enligt den nya lagen bör vara att åstadkomma så jämlika villkor som möjligt mellan människor med omfattande funktionshinder och andra människor.*⁴⁹

---

⁴⁷ 1992/93:159 s 47

⁴⁸ 1992/93:159 s 50

Återigen används tecknet *andra människor*, och detta tolkar jag som att det finns en grupp av människor som lever ett värdigt liv sen finns gruppen funktionshindrade som inte gör det, de lever heller inte i *gemenskap* med dessa andra människor och detta är motiveringen till den nya lagen, att göra dessa grupper mer *jämlika*.

Sammanfattningsvis om denna diskurs kan sägas att oavsett om den beskriver nuet eller framtiden är att den skapar ett motsatsförhållande mellan människor med funktionshinder och *andra människor*. Genomgående i denna analys finns ett användande av tecknen som förmedlar att det finns grupperingar, en grupp som står utanför och en grupp som besitter de kvalifikationer som behövs för att vara jämlik. Tydligast är användandet av tecknet *andra människor* och eftersom ingen större förklaring görs i vilka dessa *andra människor* är så framstår en gruppering av människor *med* funktionshinder och människor *utan* där den senare gruppen står som mall för ett värdigt liv. Det finns även tendenser att inom denna diskurs fortsätta se handikapp som något konstruerat, något som beror på hur samhället är utformat, där de funktionshindrades beroende är något som kan brytas genom ett omformande av samhället. Att måla upp en dualistisk bild av samhället med en grupp utanför gemenskapen och en grupp innanför kan bero på att lättare nå det *villkorliga samtycket*. Då denna åtgärd från statens sida syftar till att skapa ett mer jämlikt samhälle kan vara ett ingrepp som följer kravet på *substantiell* rättvisa, alltså att detta kan uppfattas som en uppgift för staten och följer de värderingar och normer som finns i samhället. Detta är en fråga om att från institutionernas sida vidarebefordra ett innehåll av jämlikhetsbegreppet där *alla* människor är lika mycket värda och där denna reform kan överbygga de klyftor som finns.

4.4.2 Integritetsdiskursen

I propositionen är integritet något som även människor med funktionshinder ska ha rätt till och detta motiveras här genom att visa på målsättningarna med lagen. Här bildas integritetskedjan tillsammans med tecknen *respekt* och *självbestämmande*.

---

⁴⁹ 1992/93:159 s 50

*öVerksamheten enligt den nya lagen skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmande och integritet.*⁵⁰

Tecknet *integritet* får en viss betydelse när tecknen *respekt* och *självbestämmande* används. I övrigt handlar *integritet* om *utveckling* och att vara *självständig* samt *oberoende*.

*öSyftet med de särskilda insatserna enligt den nya lagen är att främja svårt funktionshindrades utveckling till ett så självständigt och oberoende liv som möjligt.*⁵¹

Även om det i propositionen tydligt står att den personliga integriteten är av yttersta vikt är motiveringar för detta inte många. Det kan dock bero på att den många gånger följer med i motiveringar som handlar om framförallt valfrihet men även jämlikhet. Även i den del av propositionen som behandlar detta följer *självbestämmande* med i kedjan, vilket är av vikt både ifråga om valfrihet och jämlikhet där vikten av att själv få möjlighet att välja gör en människa med funktionshinder mer jämlik med *de andra*. Med detta menar jag att integritetsdiskursen här kan anses vara en underkategori till *valfrihetsdiskursen*, eftersom integritet är förknippat med oberoende, vilket krävs för att ha möjligheten att göra egna val. Genom att titta på de motsatsord som finns till tecknen i kedjan och koppla dessa till att det är en *målsättning* som motiveras så anser jag att det visas en bild av gruppen människor med funktionshinder som en grupp utan möjlighet att själv bestämma, de är osjälvständig och beroende. Målsättningen blir då att utforma ett liv med fokus på dessa frågor, vilket skulle leda till en större integritet för dessa människor.

4.4.3 Valfrihetsdiskursen

Valfrihet innebär främst att människor med funktionshinder som har behov av en personlig assistent själv kan vara arbetsgivare åt den personlige assistenten, eller själv anlita någon annan som arbetsgivare. Detta motiveras med negativa *ekvivalenskedjor* som beskriver hur nuläget ser ut för dessa människor med tecknen *beroendeförhållanden* och *omgivning*.

---

⁵⁰ 1992/93:159 s 96

⁵¹ 1992/93:159 s 96

öMånga människor lever med sådana funktionshinder som leder till stora beroendeförhållanden till omgivningen.ö⁵²

Genom att använda sig av tecknet *omgivning* kan detta tolkas som ytterliggare ett inlägg i debatten om det *miljörelativistiska handikappbegreppet* då omgivningen kan anses bryta det *beroendeförhållande* som råder. Ändringar i omgivningen, såsom möjligheten för dessa människor att själv få möjligheten att välja hur formen för sitt stöd ska se ut, skulle bryta beroendeförhållandet från brukarens sida.

Vidare bygger förslaget på att personer med funktionshindrade ska ha rätt till personlig assistent på att dessa individer i nuläget befinner sig i ett beroende och utan självständighet.

öDeras möjlighet till inflytande och ansvar är ofta begränsade, liksom deras möjligheter att skapa sig en självständig tillvaro.ö⁵³

När positiva ord som *inflytande*, *ansvar* och *självständig* ställs mot tecknet *begränsade* blir hela kedjan negativ, då detta tecken ger de andra tecknen i kedjan en ny innebörd. Sammanfattningsvis anser jag denna diskurs visar att om människor med funktionshinder fick möjligheten att påverka sin situation genom att själv få utforma sin vård skulle deras beroende och begränsning minska. De skulle genom reformen få inflytande samt möjligheten att själva ta ansvar för sin situation.

4.4.4 Delaktighetsdiskursen

Följande motiveringar handlar om hur situationen såg ut då propositionen skrevs, där det främst handlar om arbete och fritidsverksamheter. Avsaknad av framförallt *arbete* ger även brist på *delaktighet* eller annan *sysselsättning*.

öPersoner med omfattande funktionshinder är också sällan delaktiga i arbetslivet och många saknar annan daglig sysselsättning.ö⁵⁴

Den kedja som frambringas i delaktighetsdiskursen i form av tecknen *arbetslivet* samt *sysselsättning* visar på hur synen på *delaktighet* är tänkt. Betydelsen av *sysselsättning*

---

⁵² 1992/93:159 s 63

⁵³ 1992/93:159 s 63

⁵⁴ 1992/93:159 s 49

och delaktighet ska genom denna kedja förknippas med arbete. Tecken som stärker att det är just *arbete* som är centralt för möjligheten att få vara delaktig är hur nästkommande *ekvivalenskedja* är uppbyggd.

öMånga personer med funktionshinder har få kontakter vid sidan av sina anhöriga. Människor med funktionshinder bor bor också ensamma i mycket större utsträckning än andra. Många saknar gemenskapen med andra människor i arbetslivet och i fritidssammanhang.ö⁵⁵

Med denna motivering anser jag att kopplingen mellan delaktighet och arbete/sysselsättning förstärks, genom att återigen använda tecknet *arbetsliv*. Detta tillsammans med en kedja av tecken som *få kontakter*, *ensamma*, *andra människor*, *saknar gemenskap*, *arbetsliv*, *fritidssammanhang*. Starka tecken i denna kedja är alltså återigen *arbete* samt även i viss mån *fritidssammanhang*, där de andra visar på resultatet av avsaknad av ett detta, utan denna sysselsättning kommer människor med funktionshinder vara ensamma eftersom de har få kontakter. Ett arbete eller annan sysselsättning kan råda bot på detta.

Ekvivalenskedjor som skapas i samband med *delaktighet* som syftar till vad lagen förväntas uppfylla handlar här om *delaktighet*, *samhälle* samt *verksamheter*.

öHabilitering och rehabilitering är i vid bemärkelse verksamheter som syftar till att ge funktionshindrade bästa möjliga förutsättningar för delaktighet i samhället.ö⁵⁶

Återigen kan kedjans tecken ställas mot sina motsatsord för att förtydliga vad det är den egentligen uttrycker. En brist på rehabilitering och habilitering leder till utanförskap då detta kan ses som ett motsatsord till delaktighet. När det handlar om att vara delaktig för människor med funktionshinder så handlar det främst om arbete eller annan verksamhet, i detta fall syftar annan verksamhet på habilitering och rehabilitering med målsättningen att genom samarbete mellan medicinska, psykologiska, pedagogiska samt sociala åtgärder få den funktionshindrade ut i arbete eller likvärdig sysselsättning.

Sammanfattningsvis kan följande kedja tydligt visa hur det i denna proposition motiverar *delaktighet*. Även i denna är den tydligaste delen i kedjan *arbete* som följs av *livskvalitet*, *delaktighet*, *samhällslivet*, *materiell välfärd*, *gemenskap*, *utveckling* samt *meningsfull tillvaro*.

---

⁵⁵ 1992/93:159 s 75

⁵⁶ 1992/93:159 s 116

Att ha ett arbete är av mycket väsentlig betydelse för alla människors livskvalitet och delaktighet i samhällslivet. Det är främst genom arbetet som vuxna personer kan tillförsäkras en god materiell välfärd. Det svarar också mot grundläggande behov av gemenskap, utveckling och en meningsfull tillvaro.⁵⁷

Ett viktigt tecken i kedjan är *arbete* och analysen visar på att vad som främst associeras med delaktighet är arbete eller annan sysselsättning. Vad kedjan sedan visar är positiva konsekvenser som livskvalitet, gemenskap, utveckling och en meningsfull tillvaro som ett arbete innebär. Gemensamt för hela delaktighetsdiskursen är användandet av tecken för arbete eller annan sysselsättning, det är genom detta som delaktighet kan uppnås och genom att vara delaktig tillkommer ytterligare positiva konsekvenser.

4.4.5 En sammanfattande LSS-diskurs utifrån proposition

1992/93:159

Utifrån dessa fyra kategorier framstår några som tydligare än andra. Viktiga inslag handlar här främst om jämlikhet och delaktighet. Inom jämlikhetsdiskursen visas tydligt att människor med funktionshinder ställs mot en annan grupp av människor. Diskursen bygger på en dualistisk bild där det finns en normativ bild av vad jämlikhet är och en förmedling av att alla människor oavsett funktionshinder är lika mycket värda. Jämlikhetsdiskursen har i liknelse med valfrihetsdiskursen en förstärkande bild av det *miljörelativistiska handikappbegreppet*, där ändringar i omgivningen leder till ett mer oberoende liv för den funktionshindrade. Integritetsdiskursen kan utifrån analysen ses som en undergrupp till valfrihetsdiskursen medan när det handlar om delaktighet främst innebär möjligheten till arbete eller annan sysselsättning, vilket är viktig för att få känna gemenskap. I dessa två kategorierna, integritet och valfrihet, målas bilden upp av hur människor med funktionshinder idag lever med negativa associationer till att vara beroende, utan inflytande och osjälvständig i förhållande till omgivningen.

---

⁵⁷ 1992/93:159 s 88

4.5 Analys av proposition 2009/10:176

Denna proposition innehåller förslag om ändringar i LSS, vilket inte gör den lika omfattande som den förra men kan trots detta visa på pågående förändringar i LSS-diskursen. Omständigheten om att den inte är lika omfattande som den förra påverkar kategoriindelningen då den inte innehåller motiveringar till *jämlikhetsdiskursen*, de övriga tre finns det dock material till. Denna del av analysen syftar till att visa på de institutionella förändringarna motiveras. Tanken enligt teorin är att institutioner har en reglerande struktur, vilket innebär att de handlingar som görs inom en institution lever upp till förutbestämda normer och värderingar. Detta innebär att det inom institutionell teori finns en *lämplighetslogik* som innebär att de inom institutionen uppträder på ett lämpligt sätt. Förändringar i samhället kan även de påverka de åtagande institutionen har genom att bli mer eller mindre kraftfulla. Detta gör de förslag på förändringar som propositionen framlägger intressant, att se hur motiven för dessa ser ut.

4.5.1 Integritetsdiskursen

I denna kategori finns *ekvivalenskedjan* till integritet i tecknen *självständighet* samt *självbestämmande* och motiveringen som följer är uppbyggd som en målsättning

*öEtt av de tre arbetsområden som är särskilt prioriterande är att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning förutsättningar för självständighet och självbestämmande.*⁵⁸

I denna formulering finns ett antagande om att människor med funktionshinder har rätt till att leva ett självständigt liv men där det kan antas att det i nuläget ligger till på det motsatta viset, en avsaknad av självständighet och självbestämmande och därför ett förstärkande av detta. Detta visar på en institutionell förstärkning av LSS, hur institutionerna vill stärka sin roll, motiveringen innebär ingen egentlig förändring. Men eftersom ämnet tas upp så kan slutsatsen dras att detta fortfarande är ett viktigt ideal som den politiska eliten vill förmedla till befolkningen.

---

⁵⁸ 2009/10:176 s. 32

4.5.2 Valfrihetdiskursen

Regeringens förslag handlar här om att införa tillståndsplikt för insatsen av personlig assistent, vilket riskerar en begränsning i rätten för funktionshindrade att själva vara arbetsgivare eller själva få välja sådan, detta motiveras på följande sätt:

öRegeringen avser i likhet med LSS-kommittén att behovet av det skydd som tillståndsplikten kan ge för den enskilde assistansberättigade uppväger de risker som finns för att valfriheten begränsas.ö⁵⁹

Tecknet *risker* anser jag vara ett slags motsatsord till *skydd* och det förstärker bilden av att det uppkomna behovet av skydd som anses finnas för de funktionshindrade. *Skydd* i samband med tecknen valfrihet handlar om att motivera den *begränsning* som är på förslag. Vad som sker inom denna kategori är att de som är i behov av LSS möjligen har uppnått en viss valfrihet men förslagen som lyder handlar istället om att begränsa denna, detta för att *skydda* de som är i behov av stöd och service från *risker*, vilket är motiveringar till att *valfriheten begränsas*. Denna strategi kan liknas vid den *soptunne strategi* som finns representerad hos det normativa synsättet inom institutionell teori. Detta innebär att institutioner väljer att använda sig av välbekanta lösningar framför alternativa metoder. För att förslaget ska gå igenom måste begreppet valfrihet modifieras lite och detta görs i detta fall genom att mer trycka på de funktionshindrade som en grupp i behov av skydd.

Att begränsa brukarens valfrihet att själva få utforma sitt stöd och service handlar även förslaget om hur kommunerna fortsättningsvis ska förhålla sig till dubbel assistans.

öRegeringen anser dock i likhet med LSS-kommittén att det bör finnas situationer där det hjälpbehov som motiverar dubbel assistans istället kan tillgodoses genom hjälpmedel eller bostadsanpassning.ö⁶⁰

Den funktionshindrades möjligheter till att ha inflytande över sin situation påverkas i dessa kedjor där möjligheten att vid behov ha två assistenter istället tillgodoses genom hjälpmedel eller bostadsanpassning. Detta menar jag är motiveringar för att begränsa den funktionshindrades valmöjlighet genom att ersätta mänsklig hjälp med tekniska lösningar. Det handlar inte här om att den ena lösningen är bättre än den andra utan om att brukaren förlorar möjlighet att påverka och välja sin egen omsorg. Detta handlar till

---

⁵⁹ 2009/10:176 s. 25

⁶⁰ 2009/10:176 s. 57

stor del om en kostnadsfråga och det finns därför en möjlighet att den valmöjlighet som ena sidan brukaren har hamnar i konflikt med tanken på om detta är *proceduriell rättfärdigat*. Vilket innebär att medborgaren kan uppfatta det som fel tillvägagångssätt utan att för den skull anse att människor med funktionshinder inte har rätt till valmöjlighet.

Arbetsmiljön för de anställda behöver enligt detta förslag preciseras, alltså själva innebörden av arbetsmiljöanpassning vilket motiveras genom *ekvivalenskedjan begränsning i, möjligheter, samt välja*.

öDetta kan leda till en begränsning i den enskildes möjligheter att välja anställningsform för den personliga assistenten.ö⁶¹

Återigen visar propositionen på en begränsning av de funktionshindrades valmöjligheter. Beroende de på hur brukarens hemmiljö ser ut kommer att påverka dennes möjlighet att få välja utformningen av sin hjälp. Denna motivering stämmer anser jag stämma dåligt överens med ett *miljörelativistiskt synsätt* där det är miljön som är konstruerad och möjlig att förändra. Denna motivering bygger snarare på att anpassa den funktionshindrade till miljön, eller låta de valmöjligheter som finns bero på miljön.

Exemplet som följer nedan, motiveras återigen för ett ökat skydd men här handlar det mer precis om barn med funktionshindres behov av skydd, här i form av att från arbetsgivarens sida kräva utdrag ur belastningsregister innan en assistent anställs.

öBarn som har personlig assistent är ofta beroende av denne. Barnen är ofta ensamma med assistenten utan att ha kontakt med någon annan vuxen.ö⁶²

Om man är beroende av någon så krymper ens valmöjligheter och denna kedja av tecken blir *beroende, ensam* samt *annan vuxen*. Denna diskurs visar en bild av den funktionshindrade vars valfrihet begränsas av den osjälvständighet som bygger på det beroende som finns från barnen sida till den personlige assistenten. Ett beroende som kan brytas genom kontakt med andra vuxna. Sammanfattningsvis visar denna diskurs på en syn på den funktionshindrade i behov och detta behov tillfredsställs genom att begränsa deras valmöjlighet. Det finns i denna kategori skildringar av *valfrihet* som något som är av mindre vikt, att den funktionshindrades förlust i möjligheten att få välja är mindre än den vinst som det ökade skyddet skulle ge dem. Den här diskursen ser den funktionshindrade som utsatt för risker som de bör skyddas från, vilket i detta fall är

---

⁶¹ 2009/10:176 s. 64

⁶² 2009/10:176 s. 40

viktigare än den valfrihet som riskerar att begränsas. Valfriheten att på ett mer konkret plan få vara med att påverka sin situation begränsas även den genom att hjälpmedel och bostadsanpassning går före dubbel assistans.

4.5.3 Delaktighetsdiskursen

Frågan som denna del av prognosen handlar om är möjligheten att även personkrets 3⁶³ får en möjlighet att ta del av insatsen *daglig verksamhet*.

öAtt ha en uppgift, att fylla en funktion och att vara behövd är viktigt för alla människor. Mycket erfarenhet talar för att arbetslöshet i många fall allvarligt förvärrar prognosen för personer med psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning.ö⁶⁴

En (sjukdom) prognos kan förvärras genom *arbetslöshet*, av att inte vara delaktig i samhället. Att vara delaktig handlar om att ha ett arbete, om man inte är delaktig bildas denna *ekvivalenskedja*; *uppgift, funktion, behövd, arbetslös* samt *förvärrar prognosen*. De tre första tecknen i kedjan visar på den funktion ett arbete fyller, så i detta fall tolkas de negativa då man vid arbetslöshet saknar detta. Hälsoaspekten är alltså viktig när det gäller delaktighet, i följande exempel visas återigen tecken som kopplar samman *delaktighet, arbete/sysselsättning* och *hälsa*.

öAtt få vara en del av ett sammanhang och ha en meningsfull sysselsättning är viktigt för att kunna återvinna hälsan.ö⁶⁵

Vad dessa två motiveringar skildrar är hälsoaspekten, att det finns en möjlighet för dessa människor att antingen återfå eller förvärma sin hälsa, beroende på om de får möjlighet till sysselsättning eller inte. *Hälsan* är i denna kedja central då den visar på ett motsatsförhållande av att antingen blir hälsan bättre eller så blir den sämre och detta är då avhängigt om den funktionshindrade ges möjlighet till delaktighet genom arbete eller annan sysselsättning. Det *villkorliga samtycket* beskriver i teoridelen att medborgarnas godkännande kräver ett *proceduriellt* rättfärdigt tillvägagångssätt. Att låta delaktighet förknippas med en god hälsa som de funktionshindrade når genom arbete/sysselsättning kan vara ett sätt att låta även personkrets 3 komma ut i daglig verksamhet. Vidare kan

---

⁶³ Personkrets 3 innebär människor med varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder.

⁶⁴ 2009/10:176 s. 47

⁶⁵ 2009/10:176 s. 47

detta leda till en högre grad av *rättvis fördelning av bördorna* där fler människor som vanligtvis enbart är mottagare av de förmåner som välfärdssamhället har att erbjuda, de får nu chansen att på något sätt själv bidra till välfärden.

Målen, utifrån denna proposition, att uppnå delaktighet även för människor med funktionshinder handlar om *delaktighet* och *samhällsliv*. Här följer ett förslag om att införa ett barnperspektiv i lagen, där även denna lag tydligt ska följa barnkonventionens avsikt att alltid fästa avseende på barnets bästa. Här motiveras detta genom följande motiveringar:

öDe handikappolitiska målen innebär att samhället ska utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet.ö⁶⁶

öAv art. 12 i konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) framgår att det barn som är i stånd att bilda egna åsikter ska tillförsäkras rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet.ö⁶⁷

De kedjor som bildas har tecknen, *delaktiga* och *samhällslivet*. Det andra exemplet visar en kedja bestående av *barnets rättigheter*, *egna åsikter*, *uttrycka dessa* (åsikter) och *alla frågor som rör barnet*. Dessa fall visar på att det både finns en gängse bild av delaktighet som rör både barn och vuxna med funktionshinder och den handlar om ett samhälle de kan bli delaktiga i, innebörden av samhälle innehåller tecknet delaktighet. Men när det gäller barn skiljer sig motiveringarna åt genom att innebörden av att deras rättighet innebär en delaktighet baserat på deras rätt att uttrycka sig i alla de frågor som rör dem. Tanken i den institutionella teorin studien följer angående välfärdssamhället är att av de grupper så är det främst en som är viktig att få på sin sida, detta beror på att det finns naturligt en stor grupp som själva tjänar på den generella välfärdsstaten, som får tillbaka mer än vad de ger. Stödet från denna grupp är någorlunda självklart medan det enligt teorin är lika självklart att en lika stor grupp motsätter sig det generösa system vi har och det är gruppen som ger mer än vad de får tillbaka. Sedan finns gruppen som efter omfördelad av pengar hamnar på ett oförändrad läge. Det är denna grupp som politikerna vänder sig till och det kan därför vara klokt att följa de värderingar som denna grupp har. Genom att använda sig av den redan etablerade barnkonventionen använder de sig också av redan etablerade värderingar som motivering för att även barn med funktionshinder ska få en möjlighet att vara delaktig. Sammanfattningsvis kan diskursen om delaktighet visa på en nära koppling mellan hälsa och arbete och att det

---

⁶⁶ 2009/10:176 s. 32

⁶⁷ 2009/10:176 s. 34

till viss del innebär olika saker för vuxna med funktionshinder och barn med funktionshinder då den senare gruppen får en stärkt rätt till delaktighet.

4.5.4 En sammanfattande LSS-diskurs utifrån 2009/10:176

Denna diskurs visar på ett fortsatt beroende och avsaknad av integritet för personer med funktionsnedsättning, där målsättningen är att ge dessa personer möjligheter att bli självständig. Vad som mer framgår tydligt i dessa kategorier är, i likhet med föregående proposition, den tydliga koppling som finns mellan delaktighet och arbete/sysselsättning, dock med tillägget om hälsan som återfinns i denna. Den förändring som sker i diskursen är i avseende på valfrihet där det i denna proposition motiveras att begränsa möjligheten för den funktionshindrades valmöjligheter med motiveringen att dessa människor är i större behov av skydd, vilket är av större vikt än valfriheten.

4.6 Förändringar i välfärden

De diskurser som främst är föremål för förändringar är valfrihetdiskursen samt delaktighetdiskursen. Jämlikhetdiskursen utifrån prop.1 är uppbyggd genom ett dualistiskt synsätt vilket förutsätter att det finns ett motsatsförhållande. Detta är inte lika tydligt i prop.2, kanske för att den saknar en jämlikhetdiskurs men det finns tendenser i delaktighetdiskursen att ställa människor med jobb eller annan sysselsättning mot människor utan. En likhet mellan de båda propositionerna är att integritetdiskursen inte är så framträdande i jämförelse med de andra diskurserna. Dock kan detta i prop.1 bero på att denna diskurs kan ses som en underdiskurs till valfrihetdiskursen. När det kommer till valfrihetdiskursen finns i prop.2 ett förslag på förändring vilket skulle leda till en begränsning av valfriheten. Detta görs genom att motivera en syn på den funktionshindrade som i behov av skydd, att dessa människor befinner sig i en utsatt miljö och därför bör valmöjligheten för den funktionshindrade begränsas. Detta kan tyda på att det råder ett *antagonistiskt* förhållande mellan diskurserna då prop.2 bryter mot det etablerade *miljörelativistiska* synsättet som råder i prop.1 där det tydligt handlar

om att göra den funktionshindrade oberoende genom ändringar i omgivningen. I prop.2 är det snarare människan som får ändra sig beroende på miljön. Delaktighetsdiskursen i de båda propositionerna liknar varandra, de motiveringar som används för att ge funktionshindrade delaktighet handlar om att befinna sig i arbete, sysselsättning eller annan verksamhet. Konsekvenserna som en avsaknad av arbete, sysselsättning eller verksamhet skiljer sig dock åt, där det i prop.1 leder till främst en brist på gemenskap. I prop.2 handlar det istället om konsekvenser som ett försämrat hälsoläge, eller en förvärrad prognos. Att använda sig av tecknet prognos kan även det tyda på ett *antagonistiskt* förhållningssätt gentemot det *miljörelativistiska handikappbegreppet* då prognos ger ett mer medicinskt intryck än vad som används i prop.1 där tecken snarare handlar om att uppfylla ett grundläggande behov av gemenskap.

En viktig faktor som är viktig att komma ihåg angående förändringar är den betydelse som ges till medelklassen, då det är denna grupp som avgör valen. Förändringar i välfärden kan därför enbart ske genom små modifikationer eftersom medelklassen troligtvis har delar synen på en stark välfärdsstat med de samhällsgrupper som finns under dem. Trots detta kan människor acceptera förändringar om det är rättfärdiga nedskärningar som sker vid en tidpunkt då landet befinner sig i ekonomisk kris. De förändringar som sker visar på hur det motiveras för en begränsning i valfriheten genom att använda sig av *soptunne strategin* istället för att använda sig av en strategi som kan bevara den funktionshindrades valfrihet, samtidigt som den stärker skyddet för den enskilde. Varför detta kan ske är på grund av de mekanismer som finns inom institutioner, hur de styr beteendet och handlandet inom institutionen. Institutioner har dock egenskapen av att förändra samhällets normer och värderingar, detta görs genom att förändra ett begrepps betydelse och i jämförelse mellan de båda propositionerna visas en förändring på begreppet funktionshindrad. En modifiering görs även i begreppet delaktighet till att i den senare propositionen lägga till hälsoaspekten. Denna motivering kan ha att göra med det *villkorliga samtycket*, där välfärdens vara eller icke vara beror på om befolkningen godkänner det.

5. Diskussion

Denna studie har ett ursprung i min känsla av att välfärdssamhället stod inför en förändring, att samhällsklimatet har blivit hårdare. En bit in i uppsatsarbetet och framförallt vid analysen av aktuella propositioner växte snarare en bild fram av att denna del av välfärdssamhället många gånger syftar till att stärka den enskilde. Men att synen på den funktionshindrade däremot skilde sig mellan de båda propositionerna. Vad som framgick var att det inte nödvändigtvis innebär att stärka den enskildes möjlighet att själv få påverka sin situation utan snarare att förknippa den funktionshindrade som utsatt och därför i behov av samhällets hjälp. Detta innebär för individen att anpassa sig efter de möjligheter som samhället har att erbjuda. Denna studie syfte var alltså att beskriva motiven till förändring inom LSS med tanke på att den handikappolitik som förs är en del av välfärdspolitik. Där den svenska välfärdsmodellen bygger på ett högt skattetryck då den är av det generella slaget, vilket innebär att medborgarna bör se den politik som förs legitim. Jag menar på att föreställningen om välfärd beror på hur den motiveras, samma gäller att förändringar i välfärden motiveras utifrån tankar kring det *villkorliga samtycket*. Att begränsa den funktionshindrades valmöjligheter kan säkert anses som ett impopulärt förslag, ett ingrepp som troligen inte följer majoritetens värderingar men genom att använda sig av motiveringar som handlar om ett ökat skydd för en utsatt grupp kan förslaget godtas. Vilket innebär en förändring i att som tidigare se problemet ligga i en konstruerad omgivning där det var själva miljön som skulle förändras till att det är individen som får anpassa sig till omgivningen. Detta visar på en strategiskt agerande elit som genom de politiska institutionerna påverkar medborgarna att acceptera ett förslag. Vidare kan begrepp medvetet förändras för att ändra samhällets syn vilket visar sig när det talas om hälsoaspekten angående personkrets 3s rätt till daglig verksamhet. I dessa motiveringar används skäl som handlar om en förvärrad prognos och hälsa, vilket jag anser ha att göra med den gängse bilden som kan finnas om personkrets 3. Vilka innefattar personer med psykiska funktionshinder, där bilden av dessa kan ha påverkas av den mediebild som råder där personer som begår våldsbrott gärna förklaras genom sin diagnos vilket jag anser leda till en sammankoppling mellan psykiska funktionshinder och våld. Men då detta förslag motiveras genom att en verksamhet kan förbättra den psykiska ohälsan kan detta förslag lättare godtas.

Att använda sig av en diskursanalys är att acceptera antagandet om att texter besitter en makt att konstruera vår verklighet. Detta innebär att all kunskap är konstruerad och att

det är en omöjlighet att återge *en* verklighet. Detta kan anses som ett problem om det är en sanning som man åtar sig att återge eller förklaras. Men min tanke var att använda mig av diskursanalysen för att se innehållet i en diskurs, att se hur diskursen är konstruerad. Detta kopplat till den institutionella teorin som kan tydliggöra hur förändringar går till och hur detta förklaras. Då institutioner anses vara en stabil struktur som fostrar till ett visst tillvägagångssätt och att följa de normer och värderingar institutionen har kan göra det svårt för den att faktiskt genomföra förändringar.

Synen på välfärd kan alltså bero på de politiska institutionernas motiveringar till den, under förutsättning att dessa motiveringar kan accepteras av befolkningen och när det sker förändringar i synen på välfärd konstrueras dessa motiveringar om. Genom att konstruera dessa formuleringar har de politiska institutionerna möjlighet att förändra befolkningens värderingar. LSS reformen etablerade det ledande *miljörelativistiska handikappbegreppet* och eftersom detta var den ledande diskursen delades den troligen redan av majoriteten av befolkningen. Den reform som lades överensstämde alltså med medborgarnas normer och värderingar, de tyckte att detta var ett rättvist förslag och ansåg den som legitim, vid förändringar modifieras begreppen lite och får därför till viss del en ny betydelse. En slutsats som jag kan dra från denna studie är att LSS som del av ett inslag i välfärden inte förändrats väsentligt, det skulle därför vara intressant att se hur det motiveras till förändring i andra välfärdsreformer.

6. Referenser

Litteratur

Bengtsson, H *Politik, lag och praktik. Implementeringen av LSS-reformen.*

Studentlitteratur, Lund 2005

Bergström, G & Boréus, K *Textens mening och makt*, Studentlitteratur, Lund 2000

Börjesson, M & Palmblad, E *Diskursanalys i praktiken*, Liber, Malmö, 2007

Lindbom, A, *Systemskifte? Den nya svenska välfärdspolitiken* Studentlitteratur, Lund, 2011

Peters, Guy B *Institutional theory in political science*, Continuum, London and New York, 1999

Rothstein, Bo *Vad bör staten göra?*, SNS förlag, 2002

Tideman, Magnus, *Handikapp*, Johansson & Skyttmo Förlag, Landskrona, 1999

Offentligt tryck

Lag (1993:387) *om stöd och service till vissa funktionshindrade*

Lag (2001:453) *socialtjänstlag*

Proposition 1992/93:159

Proposition 2009/10:176

Regeringsformen 1:2